

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 13316/2024
11.07.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић и Драгане Бољевић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., коју заступа Ђорђе Иванишевић адвокат из ..., против тужене ББ из ..., коју заступа Милорад Поповић адвокат из ..., ради утврђења, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 3799/18 од 13.06.2018. године, на седници одржаној 11.07.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 3799/18 од 13.06.2018. године.

Свака странка сноси своје трошкове поступка по ревизији.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П 21018/12 од 20.10.2016. године, ставом првим изреке, одбијен је приговор литиспенденције истакнут од стране тужене, док је ставом другим изреке одбијен тужбени захтев тужиље за утврђење да су ништаве њене наследничке изјаве дате у оставинским поступцима вођеним иза смрти њених покојних родитеља, мајке ВВ (Ов 11984/2011) и оца ГГ (Ов 11985/11). Ставом трећим изреке, одбачена је тужба за утврђење да је уговором о поклону Ов .../... закљученим 18.11.2003. године између сада пок. ГГ и тужене, овереним истог дана у Трећем општинском суду у Београду повређено тужиљино право на законски наследни део мајчине заоставштине и за умањење располагања по том уговору. Ставом четвртим изреке, утврђено је да је тужиља власник 1/6 шестоипособног стана број ... површине 184 м² на првом спрату зграде 11-а у улици ... у ..., постојеће на к.п. ... к.о. Ставом петим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиље за утврђење да је уговором означеним у ставу трећем изреке повређено тужиљино право на нужни и на законски наследни део на заоставштини њеног пок. оца и за умањење располагања учињеног тим поклоном, утврђењем тужиљиног права сусвојине описаног стана од 1/8 по основу нужног и 1/12 по основу законског наследног дела. Ставом шестим изреке, одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 3799/18 од 13.06.2018. године, ставом првим изреке, одбијене су жалбе парничних странака и потврђена првостепена пресуда у ставовима другом, трећем и четвртном изреке, док је ставом другим изреке првостепена пресуда укинута у ставовима петом и шестом изреке и у том делу предмет враћен истом суду на поновно суђење.

Тужена је благовремено изјавила ревизију против правноснажне пресуде донете у другом степену због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права, назначивши да означене пресуду побија у делу става првог изреке којим је потврђена одлука о утврђењу тужиљиног права сусвојине од 1/6 предметног стана садржана у ставу четвртом изреке првостепене пресуде.

Тужиља је поднела одговор на ревизију.

Испитујући побијану пресуду, у смислу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18, 18/20, 10/23; у даљем тексту: ЗПП), Врховни суд је утврдио да је ревизија тужене неоснована.

У поступку доношења побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, као ни која од других битних повреда одредаба парничног поступка из члана 407. став 1. ЗПП због којих се ревизија може изјавити.

Према утврђеном чињеничном стању, ВВ и ГГ, родитељи тужиље АА (рођене ..., са боравиштем у ...) и тужене ББ (рођене ..., са боравиштем у ...) преминули су 2011. године (11.01.2011. мајка, а 21.08.2011. године отац). Њихову заоставштину (новчани улози на банкарским рачунима) наследиле су парничне странке са уделима од по 1/2 на основу решења Првог основног суда у Београду О 11984/11 од 14.05.2012. године (мајчину) и О 11985/11 од 16.12.2011. године (очеву, с тим што је очеву заоставштину чинило и право коришћења розаријума у парцели број ... на ...). Током заједнице живота родитеља парничних странака, која је престала 2011. године смрћу мајке (брак је трајао 65 година), додељен је 1974. године њиховом оцу на коришћење, са члановима породичног домаћинства (супругом и овде туженом), предметни стан од 184 м2, који је он током те заједнице и откупио 23.11.1992. године (уговор Ов .../... истог дана оверен у Другом основном суду у Београду) и 18.11.2003. године га поконио туженој (уговор Ов .../... истог дана оверен у Трећем општинском суду у Београду), задржавајући право доживотног плодуживања и становања за супругу и себе, након чега се тужена укњижила као власник стана. Пре овог уговора, отац је своју имовину расподелио за случај смрти оставивши исти стан супрузи, а за случај да она не буде у животу - туженој, са свим покретним стварима судским завештањем Р 331/03 сачињеним 07.05.2003. године пред Првим општинским судом у Београду.

Предметни стан није био пријављен у оставинским поступцима као заоставштина родитеља парничних странака (пуномоћник који је заступао и тужиљу и тужену у тим поступцима није захтевао издвајање тужиљиног нужног дела, нити је тужиљу поучио да такво право има), јер је између парничних странака постојао договор да тужена завешта тужиљиној деци предметни стан, с обзиром да своје деце нема. Тужиљиним тужбом против тужене у предмету Првог основног суда у Београду П 25265/12 захтевано је да се, између осталог, пониште њене наследничке изјаве дате у оставинским поступцима вођеним иза родитеља преко пуномоћника адвоката Јовице Косића. Тај је поступак прекинут правноснажним решењем од 22.11.2018. године.

Имајући у виду овако утврђено чињенично стање, пошавши од тога да је предметни стан дат на коришћење родитељима парничних странака и откупљен током њихове заједнице живота, првостепени суд је закључио да предметни стан представља заједничку имовину супружника, без обзира што је носилац станарског права био отац

парничних странака, нарочито имајући у виду да је откупљен по нетржишним условима који су владали у време инфлације и да је мајка парничних странака била у радном односу, а затим остваривала пензију. Првостепени суд је, додатно применивши начело правичности, закључио да су сувласнички удели родитеља парничних странака на предметном стану једнаки, односно да је заоставштина мајке странака $\frac{1}{2}$ својине тог стана, а како је иза ње остало троје наследника (муж и две кћерке), да су је ти наследници наследили на једнаке делове са по $\frac{1}{3}$ и на тај начин постали сувласници стана са по $\frac{1}{6}$, за који је удео и усвојио тужбени захтев тужиле. Другостепени суд је, имајући у виду одредбе Закона о становању, Закона о браку и породичним односима и Породичног закона, прихватио као правилну одлуку првостепеног суда у овом делу и потврдио је.

По оцени Врховног суда, другостепени суд је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање поводом тужбеног захтева који се односи на утврђење тужилиног права сусвојине по основу наслеђа мајке, правилно применио материјално право, дајући јасне и прихватљиве разлоге за своју одлуку, јер је она у складу са правилним сагледавањем и тумачењем одредаба више закона који су важили и били међани током трајања брачне заједнице родитеља парничних странака и у моменту извршеног откупа предметног стана.

Најпре, на стицање заједничке имовине током трајања брака родитеља странака уговором о откупу предметног стана који је 1992. године закључио један од брачних другова (отац) примењују се одредбе чл. 321. до 337. Закона о браку и породичним подносима (“Службени гласник СРС”, бр. 20/80 и 11/88 и “Службени гласник РС”, број 22/93, 35/94, 46/95 и 29/01) који је важио до 01.07.2005. године, сагласно чл. 362. став 1. и 363. Породичног закона (“Службени гласник РС”, бр. 18/05, 72/11, 6/15). Примени Породичног закона нема места ни када се има у виду одредба његовог члана 357. ст. 1, према којој се одредбе тог закона примењују на породичне односе који су настали до дана почетка његове примене. Ово стога што су породични односи они односи који проистичу из брака, односа детета и родитеља, усвојења, хранитељства, старатељства, издржавања и заштите од насиља у породици, а у конкретном случају се не ради о породичним односима, већ се решава о имовинским односима насталим и правно окончаним пре ступања на снагу и примене Породичног закона. Уосталом и сам Породични закон (члан 196) прописује да се на имовинске односе супружника који нису уређени овим законом, примењују одредбе закона којим се уређују својинскоправни односи и закона којим се уређују облигациони односи.

Међутим, имајући у виду специфичност правā (права коришћења стана у друштвеној својини и права на откуп таквог стана) из којих је проистекло право заједничке својине у конкретном случају и стечен у својину предметни стан, неопходно је имати у виду и остале релевантне прописе од којих је зависила трансформација права коришћења стана у друштвеној својини у право својине.

У време када је предметни стан додељен оцу странака да га користи за становање са супругом и млађом ћерком (туженом) примењивао се Закон о стамбеним односима („Службени гласник СРС“ број, 29/73). Према одредбама тог закона, давање стана на коришћење носиоцу станарског права било је усмерено на задовољавање не само његових личних стамбених потреба, већ и потреба чланова његовог породичног домаћинства (члан 2. став 1), због чега је, између осталог, и брачни друг носиоца станарског права који са њим живи у заједничком домаћинству био носилац станарског права (члан 15. став 2). Притом, грађанин који се уселио у стан у друштвеној својини

на основу уговора о коришћењу стана, стицао је право да тај стан трајно користи (члан 2. став 1), али не и да постане власник тог стана. Могућност да стан у друштвеној својини постане приватна својина откупом, односно да корисник станарског права постане власник стана, установљена је тек двадесетак година доцније.

Према одредбама Закона о становању („Службени гласник РС“, бр. 50/1992... 99/2011), носилац права располагања на стану у друштвеној својини и власник државног стана био је дужан да омогући откуп стана носиоцу станарског права или његовом брачном другу, уз писмену сагласност носиоца станарског права, под условима прописаним тим законом (члан 16. ст. 1. и 2). Откупна цена стана утврђивала се, сагласно одредбама члана 20, на основу више елемента - просечне месечне зараде у Републици у месецу који претходи дану подношења писменог захтева за откуп стана, као и на основу старости зграде (по стопи од 1,0% годишње, а највише до 50%), опште погодности зграде и стана у складу са прописима (квалитет и спратност зграде, висински положај стана у згради, локација и друго) и површине стана, и затим се умањивала, у складу са одредбама члана 21. истог закона, ревалоризованим износом доприноса за стамбену изградњу уплаћиваног из личног дохотка лица које откупљује стан и његовог брачног друга (по 0,5% за сваку годину радног стажа, а највише до 30%), а умањивала се и у случају једнократне отплате више од 1/3 дуга (за 15%) и целе уговорне цене (за 20%), при чему су постојали и остали законски услови на основу којих је отплатна цена стана могла да се умањује.

Дакле, приликом откупа предметног друштвеног стана, откупна цена стана је била повлашћена и формирана под нетржишним условима, а право на откуп стана по тим привилегованим условима, осим оцу парничних странака, припадао је и његовом вишедеценијском брачном другу - мајци странака (чији је стамбени допринос такође ревалоризиран, урачунат у утврђену откупну цену стана и утицао на њено снижење), јер је и она, као и њен супруг, била носилац станарског права. Околност што је отац парничних странака био високи функционер тадашње савезне државе не може поништити права која су по наведеним законима припадала његовом брачном другу – мајци парничних странака, која је са њим била у брачној заједници и у време доделе предметног стана на коришћење, и у време откупа тог стана у коме је са њим становала. Трансформација овог сложеног права (коришћење стана) у стварно право (право својине), имала је битне специфичности. Могућност закључивања уговора о откупку била је стриктно уређена законом, како у погледу субјеката који су га могли закључивати, тако и у погледу предмета уговора и уговорне цене. Продавац је могао бити само носилац права располагања станом у друштвеној својини, односно власник државног стана, а купац само (су)носилац станарског права на таквом стану и њихов законом уско одређени круг сродника. Предмет промета био је само стан у друштвеној, односно државној својини, а уместо споразумом уговорних страна, цена је била одређивана на основу законом прописаних елемената, у складу са законом. У сваком случају цена је, иако је била знатно нижа од тржишне, зависила и од доприноса брачног друга носиоца станарског права. Сврха и последице ове трансформације (стицање права својине) имају се тумачити у складу са свим изложеним. Због тога је логичан и правилан закључак нижестепених судова да је у таквој ситуацији, управо начело правичности омогућавало да брачни другови, којима је стан дат на коришћење током њихове брачне заједнице, ради задовољавања њихових личних и породичних стамбених потреба и који је током њихове заједнице живота и откупљен, постану његови сувласници са подједнаким сувласничким уделитема.

Будући да је мајка парничних странака била сувласник половине предметног стана, као и да тужена није доказала да је својим сувласничким уделом мајка располагала каквим правним послом, одлука другостепеног суда да потврди пресуду првостепеног суда који је закључио да су мајчину заоставштину од $\frac{1}{2}$ наследили на једнаке делове (са по $\frac{1}{3}$) њен супруг и две кћерке и да треба усвојити тужбени захтев тужиље у делу којим је тражено утврђење тужиљиног права својине са $\frac{1}{6}$ предметног стана по основу наслеђа мајчине заоставштине, почива на правилној примени цитираних, као и одредаба члана 36. Закона о основама својинскоправних односа у вези с чл. 212. став 1, 9. и 221. Закона о наслеђивању.

С обзиром на изложено, како се ревизијом не доводи у сумњу законитост и правилност побијане одлуке, Врховни суд је одлучио као у првом ставу изреке, на основу члана 414. ЗПП.

О трошковима поступка по ревизији одлучено је на основу члана 165. став 1. у вези са чл. 153. став 1. и 154. став 1. ЗПП, с обзиром да тужена није успела у поступку по ревизији, а да издаци за састав одговора на ревизију нису били неопходни.

**Председник већа - судија
Бранислав Босиљковић с.р.**

**За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**